

DOLENJSKE NOVICE

Izhajajo 10. in 25. vsacega meseca. Cena jim je s poštnino vred za celo leto naprej 2 K, za pol leta 1 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 2 K 50 h, za Ameriko pa 3 K. — Dopise sprejema urednik, naročnino in oznanila tiskarna J. Krajec nasl. v Novem mestu.

S. L. S. — stranka dela.

V zadnji volivni borbi na Dolenjskem so pri raznih shodih liberalci očitali naši stranki, da ona le obljubuje ljudem, a premalo izvrši. Zamolčavali so pa, koliko potrebnih stvari je liberalna stranka ob svojem 20 letnem vladanju opustila. Treba je torej dokazov, da so naši poslanci storili svojo dolžnost in da so v zadnjih dveh letih že izvršili veliko zamujenega. Kdor je čital naše večje liste, je o tem prepričan. A tudi naš list mora svojim čitateljem predložiti to dejstvo, da je S. L. S. v istini stranka dela, ki izpeljuje, kar je obljubovala. To bomo dokazali z ozirom na kranjsko deželo iz govorov v zadnji proračunski obravnavi. Radi piclega prostora prinašamo le najvažnejše odlomke iz govorov dr. Lampeta in voditelja dr. Šusteršiča.

I. Dr. Lampe. Prvi g. kontragovornik dr. Triller je napovedal konkurz nad kranjsko deželo. Kljub deficitu pa jo bomo brez konkurza vozili. Saj so se tudi lani oglašali črni vrani-proroki, pa se ni zgodilo, kar so oznanjali. Ako pa danes doklad ne zvišamo, jih zato ne, ker ne vemo, na kakšni podlagi bi to mogli. Ljudstvo itak težko nosi svoja bremena. (Tako je!) Sipalo se ni; proti temu treba protestirati. Glede tega je vladala največja vestnost. Kar se cerkve tiče, ki ji je Triller očital, da je S. L. S. največ pomagala s tem, ker je „Narod“ prepovedala, le to povem: Kaj mislite, kaj nam pri ljudstvu največ pomaga? To, če ljudem „Narod“ preberemo. (Velika veselost.) Ljudje potem pravijo: Ja, takih neumnih ljudi pa ne bomo volili! (Burna veselost.) — Največji razloček med nami in narodno-napredno stranko je ta, da narodno-napredna stranka za narod vedno govori, zanj pa nič ne stori (Tako je!), dočim mi manj govorimo, a za narod vedno kaj resničnega naredimo, kadarkoli se da ugodna prilika porabiti. (Tako je!) Dr. Tavčar, ki je izračunal dva milijona deficit, pri svojih računih ni preveč natančen. Mi smo vedno izhajali pod proračunanim zneskom. Sicer pa, kadar gre za napredek dežele, treba prevzeti nase neko odgovornost. Glede 10 milijonskega posojila je dr. Tavčar nam očital, da smo mi krivi, da ga vlada še ni dovolila. To pa ni res. Vlada zahteva le nekaj pogojev finančno-tehničnega značaja. Mi pa danes teh 10 milijonov sploh nočemo najeti vsled neugodnih razmer denarnega trga. — Kar je S. L. S. storila za deželo, to pa je za vse koristno, ter je vsem v prid, naj bodo te ali one stranke! (Tako je!) V personalnih rečeh pa jaz ceteris paribus glasujem vedno za pristaša naše stranke, (Dobro-klici), kar je tudi edino pametno in pošteno, ne naredimo pa v takem slučaju nič, kar bi moglo škodovati deželi. Jaz dr. Tavčarja le vprašam: Ako se ljubljanska elektrarna rentira, kjer znašajo stroški za enoletno kilovatno uro 28 vin., kako se ne bo deželna, kjer bo ena letna kilovatna ura toka stala 3 do 4 vinarje! (Veliko pritrjevanje.) Taki gospodarji smo pa mi že kakor na magistratu! (Veliko odobravanje. Veselost.) — Proti učiteljstvu je S. L. S. vedno popolnoma pravično postopala. (Tako je!) Če pri nas kak učitelj pride v škodo, si je sam kriv. Ampak mi tem ljudem nočemo dvakrat škodovati, da bi njihovo perilo prali javno v tej zbornici. — Ko smo prišli v deželni odbor, smo se morali lotiti dela, ki ga je prejšnji deželni zbor zapustil. Ljudje so po 15 let prosili za kaj, to smo mi zdaj storili. Le nekaj del, izvršenih lani:

Vodovod za Radovljico, ki je stal 179.000 K; osem vasi preskrbuje. (Klic: Liberalci tudi to vodo pijejo! Veselost. — Dr. Šusteršič: Razun tistih, ki samo šnops pijejo. (Veselost.) Vodovod za Kranj, 17 vasi, (Šusteršič: Tukaj tudi liberalci klerikalno vodo pijejo.) — Vodovod za Orehovo, — Vodovod za Koče, — Kapnica za Griže, — Kapnica v Vogljam, — Kapnica Laže, — Kap-

nica za Kal, — Kapnica v Čelju, — Kapnica za Gorenjo Zdi-hovo, — Kapnica za Laseno, — Vodovod Petelinje, — Vodovod za Presko, — Vodovod za Šiško (Sami klerikalci! Sme), — Vodovod za Podkraj, — Napajališče v Gradiškju, — Vodnjak v Lipljenju. — Ceste: Šmartno-Litija, Verd, Čatež-Lipa, Čatež-Sv. Križ, Gabrovščica-Muljava, Čermošnjice-Srednja Vas, Toplice, Most-Velike Lašče, Šentjanž-Kermelj-Tržišče in druge.

Zgradbe začete 1909: Vodovod Senožeče (Klic: Sami klerikalci! Veselost! Dr. Šusteršič: Liberalcem ste veliko preveč dali! To bomo grajali!) Vodovod Kal, vodovod Kuteževo, vodovod Grabljica, vodovod Črničev, vodovod Zagorje, Vrh pri Ložu, vodovod Zapoge, vodovod Mošnje-Brezje, uravnava tržiške Bistrice, vodnjak Ustje, Volče, Iška Vas, Harije, vodovod Cerknica-Rakek (420.000 K), vodovod Ježica, vodovod Gotenica, vodnjak v Gojzdu itd. 24 vodovodov! — Ceste, ki so zdaj v delu: Ribnica, Reška občinska cesta, most Krki, most pri Blokah, cesta Tacen-Skaručna, oporni zid pri Kropi, Lesce-Tržič, most v Dupljah, dve veliki cesti na Belokranjskem itd., nadačuje se z drugimi velikimi cestnimi zgradbami, mostovi. Pri vodovodnih napravah se je od 1908 do danes nad 30.000 ljudi in nad 90 vasi preskrbelo z dobro pitno vodo! (Čujte!) Skupni izdatki za ta dela znašajo 2 milijona 400 K! (Čujte!) Dr. Šusteršič: Kje so pa liberalci? Kadar so številke, pa liberalci izginejo! — Ni je dežele v naši državi, ki bi v zadnjem času toliko koristnega za ljudstvo naredila in zgradila! (Veliko odobravanje!) Če vse štejemo, smo izvršili 84 zgradb za 3,689.330 K. To je moj odgovor na liberalna očitanja.

Je pa še ena velika stvar: Za vodno nabavo čakajo še največja dela: Vodovod za Belo in Suho-Krajino, ribniški, velikološki okraj in pa veliki notranjski vodovod izpod Nanosa. In bomo zahtevali od države večjega prispevka. Zato predlagam dodatno resolucijo: Vlada z ozirom na velika vodovodna dela, ki čakajo Bele in Suhokrajine ter ribniške in kočevske doline, prispevaj s 50 odstotki, pravtako naj prispeva za nove velike cestne zgradbe. (Veliko ploskanje in odobravanje.)

II. Dr. Šusteršič: Proti poslancu dr. Trillerju omeni govornik: Če kdo tukaj v prvi in najvažnejši korporaciji dežele trdi, da je deželni odbor „sipal“, potem je dotičnik dolžan dokazati dejstvo, na katero opira tako nečuvno trditev. (Burni klici: Tako je!) Gospodje, ko je tovariš dr. Lampe obrazložil številke in obrazložil glavne izdatke, katere je imel deželni odbor v letih 1908 in 1909, takrat smo videli, kakšno je bilo to „sipanje“, namreč, da je deželni odbor storil to, kar je njegova dolžnost, da je izdajal deželni denar za gospodarske potrebe, osobito za gospodarske investicije, da je dežela porabljala denar v to, v kar je v prvi vrsti namenjen, za povzdigo deželne kulture. (Živahno pritrjevanje.) Povejte en sam izdatek, ki bi bil podoben „sipanju“, povejte samo en tak slučaj — seveda ga ne morete povedati, ker ga ni (Burno pritrjevanje), in če dokazate, da je deželni odbor sipal, potem bomo mi prvi, ki bomo poklicali deželni odbor na odgovor. (Tako je!) Komentar za gorostasno dr. Trillerjevo trditev nam je pa pravzaprav že podal gospod dr. Tavčar, kajti konečno se je to „sipanje“ reduciralo na tistih borih 200 kron, katere je dal deželni odbor — popolnoma v okviru svoje zakonite oblasti — ubogim pisarjem, ko so izvršili čez noč neko nujno delo. (Živahna veselost.)

Torej, gospodje, ne delajte s praznimi frazami tukaj v visoki zbornici. Pridite z dejanji, s konkretnimi fakti (Tako je!), potem bomo govorili in bomo v vsakem slučaju razsodili, ali je bil izdatek potreben in umesten ali pa ne. — Ker se je govorilo, da hoče večina izstradati narodno-napredno stranko, da dela samo za svoje volivce, da pa morajo narodno-napredni okraji stradati, bi samo rekel, da žalibog gospodje niso bili navzoči, ko

je gospod tovariš dr. Lampe prečital gotove številke, iz katerih je razvidno, da so šle relativno največje svote ravno za take kraje, katere ima liberalna stranka v oblasti, kranjski vodovod, radovljiški, senožeški, vodovod za Sp. in Zg. Šiško itd. Torej, gospodje, nikar ne govorite tako nesmiselno, saj bi si utegnili le sami škodovati! No, konečno smo izvedeli — sicer ne skozi usta katastrofalnega prvega kontra-govornika, temveč skozi usta veliko bolj mirnega in ljubeznivega zadnjega kontra-govornika gospoda dr. Tavčarja — za kaj se gospodom pravzaprav gre, ko govorijo o svoji lakoti. Gre se pravzaprav le za subvencijo višji dekliski šoli v Ljubljani! Drugega konkretnega slučaja niste navedli nobenega in zaradi tega se moramo pečati seveda s tem, kar ste navedli. Jaz stojim na stališču, da, če deželni odbor tudi samo eno krono deželnega denarja stran vrže, je to neodpustno. Jaz spoštujem tudi malenkost in zato smo pripravljene se pečati tudi z malimi stvarmi, ako jih gospodje spravljajo v razpravo. Gospodom je dobro znano, zakaj se je odtegnila subvencija višji dekliski šoli v Ljubljani. Vsem je dobro znano, da zaradi tega, ker sta večina kuratorija in bivši občinski svet ljubljanski na nečuden način žalila in briskirala deželo v osebi njenega zastopnika v kuratoriju. (Živahni klici: Tako je!) Gospodje, denar jemati za Ljubljano ali za Vaše zavode, to Vam je všeč, ampak spoštovati pravice tistih, ki denar dajejo, to je pa pri Vas druga stvar, tega pa ne. (Živahno pritrdjevanje.) Gospodje, vzemite enkrat za vselej to na znanje, da mi s seboj ne damo igrati.

Plot med liberalno stranko in ljudstvom. G. dr. Triller trdi, da živi naša stranka politično od neke fikcije; od fikcije namreč, da narodno-napredna stranka sovraži kmeta. Gospodje, mi ne živimo politično od nobenih fikcij, ampak živimo politično od našega poštenega dela za blagor in pravice ljudstva. (Burno pritrdjevanje.) Dokler ljudstvo vidi in razumeva naše delo, Vam vse fraze nič ne pomagajo. Če bo pa prišlo do nasprotnega mnenja in bo ljudstvu Vaše delo bolj ugajalo, tedaj boste pa imeli Vi večino in se bo nam slabše godilo. (Poslanec dr. Zajec: „Slabše nego onim!“) O tem sem uverjen. In ako gospod dr. Triller govori o visokem plotu, ki stoji med maso ljudstva in narodno-napredno stranko, rečem: ta plot obstoji, ampak zgradila ga je Vaša stranka s tem, da se postavlja ostentativno v protislovje z vsem, kar je našemu ljudstvu prav in kar je našemu ljudstvu sveto. (Burno pritrdjevanje.) Gospodje, in če pravite, da bodete Vi čez ta plot resnico metali, se jako motite. Kar bode Vaša stranka metala čez ta plot, bode vražje podobno tistim bombam, ki ste jih svoječasno metali v tej zbornici. (Viharna veselost in burno odobravanje.) Nikar se ne kregajte na druge, ampak izprašajte svojo vest in izpremenite svoje delo. (Tako je!) Drugače začnite delati, kakor do sedaj in potem bode tudi marsikaj drugače. Če pa, gospodje, ob najnedolžnejši priliki, n. pr. če se obravnava draginja, Vaši govorniki ne morejo premagati svoje katastrofalne strasti (Živahna veselost), da ne bi udarili po duhovnikih in globokem verskem prepričanju našega ljudstva, potem Vam ne moremo pomagati. Gospodje, ako bodete tako govorili, kakor ste govorili tukaj, govorite za jako majhen del našega ljudstva in celo za majhen del svoje lastne stranke, kajti pomislite, da je velik del Vaših pristašev, o katerih se ne more ravno reči, da so protiverskega mišljenja! In če bodete še naprej tirali to protiversko gonjo, lahko izgubite še en del tistih, ki Vam danes še sledijo in ki gotovo niso slabši del Vaše stranke! Gospoda moja, Vi ne smete misliti, da bode „luč iz zapada“ (t. j. portugalska prekucija) kdaj svetila na Kranjskem. Če na to čakate, čakajte, mi Vam želimo veliko potrpežljivosti, ampak tiste luči ne boste doživeli v naši deželi. Čez ta plot, gospoda moja, ki obstoji med narodno-napredno stranko in pa med maso našega ljudstva, bodemo mi vrgli bakljo resnice v tiste elemente, ki Vam danes še sledijo v dobri veri (Burno pritrdjevanje) in ki Vas bodo zapustili, ko izprevidijo pogubnost Vašega početja za naš narod. — G. dr. Triller je končno prišel do zaključka, da proračun, katerega je predložil deželni odbor, mora njegovo stranko veseliti in je rekel: čimdalje bodete tako delali, tem ljubše nam je. Ja, vprašam, zakaj se pa g. dr. Triller potem tako krega? (Živahna veselost.) Naj nas le pusti mirno delati kakor doslej, mi bodemo tudi naprej previdno in pametno gospodarili in odgovor dajali edino kompetentnemu sodniku našemu — in to so naši volivci. (Tako je!)

III. Liberalni napadi na vero. — G. dr. Triller se je tudi danes izjavil, da on nikdar ni govoril v tej zbornici zoper vero in je rekel, da je to laž. (Živahna veselost.) Ker ja ta medklic napravil, moram nanj reagirati, če mu tudi ni všeč. Tista izvajanja dr. Trillerja v tej zbornici so iste vrste. (Dr. Triller:

„Kedaj?“) Pri cestnem zakonu. (Klici na levi: „Pri draginji!“) Res, pri debati o „draginji“, spadajo med tiste vrste govorov in izvajanj, katera postajajo pozneje neprijetna za dotičnika, ki jih je govoril. (Tako je!) Vi ste vložili po g. dr. Novaku predlog, da naj se meje za izvoz naše živine zapro, za uvoz tuje živine pa odpro. Pri belokranjskih volitvah so pa vsi Vaši somišljeniki to tajili in rekli, da ni res, da bi se bil stavil tak predlog. (Čujte! Čujte!) In tudi „Slovenski Dom“, glasilo Vaše stranke, je to tajil, kakor se mi je poročalo. Podobno bi sedaj menda tudi radi utajili dr. Trillerjeva protiverska izvajanja v draginjski debati. Dr. Triller je pri tisti priliki povdarjal, da je „veren“ človek — toda vsa njegova sledeča izvajanja so bila taka, da je to pobil, kar je prej povdarjal. (Dr. Triller: „Od tebe se bom učil!“) Lahko! Sicer se pa nisem nikdar brigal, kakšno versko prepričanje ima g. dr. Triller, to je njegova privatna stvar! Tudi nisem nikdar od njega zahteval, da poda tukaj svoj Credo. Ker je pa patetično zatrjeval v tej zbornici, da je veren, je tudi dovoljeno konstatovati, da se je zaletel v eni sapi zoper globoko versko prepričanje našega ljudstva. (Živahno pritrdjevanje.) Kaj drugega pomenja njegovo izvajanje, s katerim je hotel našemu ljudstvu odrekati pravico, da gre na romanje, če hoče? Ali da so mu cerkve prelepe na naših gričih in dolih. (Dr. Triller: „Jaz sem samo rekel, da naši župniki konkurirajo, kdo bo imel lepšo cerkev!“ „Cerkve so prelepe!“ je zaklical dr. Triller. (Tako je!) „Jaz sem veren“, je rekel dr. Triller — v eni sapi pa se je spodtikal nad verskim življenjem našega ljudstva! Kajti versko življenje našega ljudstva je katoliško, je cerkveno življenje in naše ljudstvo ljubi lepoto hiše Božje! (Živahno pritrdjevanje.) In dr. Triller se je zadril zlasti v verske redove — a redovniško življenje je najlepša cvetka katoliško-verskega življenja in ravno v to se je gospod dr. Triller zadiral z največje vehe-menco in je rekel, da bi bilo najbolje redovnike zapoditi. (Dr. Triller: „Take ne, ki karitativna dela opravljajo!“) G. dr. Triller mora imeti kako posebno rankino zoper kakega kapucinarja. — (Bučen smeh.) Morebiti izza mladih let, sicer ne vem, kako je to, da vedno in vedno pri vsaki najindifferentnejši zadevi pride na kapucinarja! Dr. Triller, ki trdi, da je „veren“ človek, bi vendar moral vedeti, da versko življenje ne obsega samo karitativnih del, ampak tudi bogoslužje in s tem v zvezi treba dušnega pastirstva in dušnih pastirjev, duhovnikov. Za katoliško bogoslužje treba duhovnika in naše vernó ljudstvo je silno hvaležno, če ima dovolj duhovnikov. Pomanjkanje duhovnikov je pri nas silno veliko, mnogo kooperatur je nezasedenih in mi imamo včasih v velikanskih župnijah enega samega duhovnika. Pod tem trpi bogoslužje in dušno pastirstvo. Pravi blagor bi bil za dotični kraj, če bi hoteli redovniki priti tja, da bi sodelovali pri bogoslužju in pri dušnem pastirstvu. Če se pa kdo na celi črti spodtika nad vsem, kar služi bogoslužju in dušnemu pastirstvu in v eni sapi trdi da je „veren“, (Klici pri S. L. S.: „Katero vero ima dr. Triller?“) potem moram odgovoriti z besedami dr. Trillerja samega: Fraze nič ne veljajo, temveč fakta, fakta, fakta! — (Živahno pritrdjevanje.)

IV. Za pravice ljudstva! Gospoda moja, jaz sem pri koncu mojih, četudi bolj obširnih izvajanj, h katerim sem pa bil deloma naravnost izzvan. In sedaj lahko končam in pravim: Mi bomo svoje delo nadaljevali po tistih načelih, po katerih smo delovali doslej. Od poti, po kateri gremo, nas ne spravi nobena sila sveta! Naše delo ne gre na to, ugonobiti Vašo stranko, pač pa na to, omejevati njen vpliv, zlasti v toliko, v kolikor se obrača zoper najsvetejše prepričanje našega ljudstva in zoper interes našega ljudstva! (Živahno odobravanje.) Gospoda moja, mi smo zoper ta vpliv, ker žalibog dosedaj še nikjer nismo videli od Vaše strani koristnega delovanja. (Tako je!) Gospodje, mi pa imamo to zavest, četudi gospodje nasprotniki tega seveda ne bodete priznavali, da po svojem prepričanju, po svoji najboljši vesti in vednosti delamo to, kar smatramo kot najboljše in najkoristnejše za naše ljudstvo in za našo deželo. In ker so nam tisti, ki so v to poklicani, namreč naši volivci, poverili večino, zaradi tega se tudi poslužujemo svoje večine. Tako je bilo do sedaj, do danes, tako bo jutri in v prihodnje. Mi vemo, kaj je naša dolžnost in mi vemo, kaj je pravica ljudstva. Dve reči sta, od katerih ne odnehamo: to je naša dolžnost in to so pravice ljudstva! (Viharno odobravanje in ploskanje na levi.)

Pri tej priložnosti dodamo po svoji obljubi še pojasnilo, ki je v predmetni zvezi s prejšnjimi izvajanjmi o S. L. S.

V „Dolenjskih Novicah“ št. 16. dne 25. avg. smo namreč v volivnem članku mej drugim pisali: „A tudi trem mestom

tega volivnega okraja je dana priložnost javno priznati, kdo je za njih dobrobit v resnici kaj storil? Kaj so jim pridobili liberalci s svojim več kot dvajsetletnim zastopanjem? Zgodovina beleži samo njih napredne fraze. Preložitev cest, zgradba mostov, stavba bolnišnic, preuredba uradnih poslopij, vodovodi, novomeška gimnazija, podaljšanje železnice na Črnomelj in Metliko . . . vse to je smotrno delo poslancev S. L. S. oziroma onih mož, ki s svojim uplivom pospešujejo njeno delo."

G. Rozman se je dne 16. okt. v Novem mestu pri volivnem shodu kandidata prof. Jarca spodtikal tudi nad besedami, s katerimi je naš list le mimogrede omenjal zaslug poslancev S. L. S. z ozirom na Dolenjsko. Kot protidokaz naše trditve pa je omenjal le mostu, ki veže mesto s Kandijo, rekoč: da gre zasluga za odpis 50.000 K pri tem mostu tedanjemu državnemu poslancu Plantanu. Kakor razvidno iz našega besedila, se mi nismo dotikali posameznosti pri raznih izvršenih delih, zato lojalno beležimo i Plantanovo zaslugo toda s pripomnjo, da je on takrat takorekoč le smetano posnel, kar so drugi poslanci prej vmedli. Po parlamentarnih pravilih je pač običajno, da se oddajo intervencije ob raznih potrebah in prošnjah onemu poslancu, v čegar kompetenco spadajo, oziroma v čegar volivnem okraju so iste potrebe. Plantanova intervencija je bila le posledica glede na delovanje prejšnjega poslanca za zgradbo novega mostu.

S to okoliščino naša trditev torej ni izgubila svoje istinite podlage z ozirom na plodovito delovanje poslancev S. L. S. v korist naše Dolenjske. Vse gori našete zgradbe in dela bodo še našim potomcem oznanovale trudoljubivost poslancev S. L. S.

Gospodarstvo.

Živinorejci, pristopite k živinorejskim zadrugam!

Resnica je, da niso povsod po Dolenjskem enako ugodni pogoji za ustanovljanje in delovanje živinorejskih zadrug. Tukaj manjka zavednih in za skupno delo vnetih živinorejcev, tam zopet pripravnih mož za vodstvo zadrug, po nekaterih krajih je preveč prekupčije pa premalo domače reje in domače prireje, marsikje je reja volov preveč merodajna itd. itd. Ali eno je pribito! To namreč, da so živinorejske zadruge pri nas povsod potrebne in da jih je zaraditega povsod pospeševati.

Kolikor slabša je reja bikov, kolikor bolj nam primanjkuje dobrih plemenih živali, naj si bo pri goveji živini ali pri prasičih, kolikor manj se brigajo živinorejci za rejo potrebnih plemenjakov, kolikor bolj je reja bikov sama sebi prepuščena, kolikor manjša so naša posestva, toliko potrebnejše so živinorejske zadruge!

Lahko trdimo, da so živinorejske zadruge po Dolenjskem povsod potrebne in da bi nam lahko prinašale najlepše sađove, ako bi živinorejci umevali njih nalogo in ako bi se našli za skupno delo!

Samopomoč in sicer združena samopomoč! To je geslo živinorejskim zadrugam! Le premnogo je skupnih vprašanj in skupnih teženj v živinoreji, katere je treba skupno reševati, ako hočemo, da bo naša živinoreja napredovala. Združena samopomoč je več vredna kakor najlepše podpore, ki jih smemo pričakovati, in toliko več vredna, ker se take podpore najlaže dobe, ako se za nje pogajajo živinorejske zadruge.

Gotovo je, da vspehi takega delovanja ne bodo povsod enaki, namreč enako ugodni. Tukaj bodo boljši, drugje zopet manjši. Pokazali se bodo pa v teku let povsod in bodo toliko ugodnejši, čim več smisla in zanimanja bodo našle zadruge med sodelujočimi člani. Eden glavnih pogojev je seveda ta, da je zadruga prav osnovana in da se pri vsem svojem delu ozira na dejanske potrebe domače živinoreje in na razmere domačega gospodarstva.

Mi ne smemo danes posnemati v vsem zadrug, kakor jih imajo v Švici in na Danskem, ampak ustanavljati jih moramo s takim delokrogom, ki odgovarja našim potrebam in našim razmeram! Kar imamo skupnih teženj pri naši živinoreji, dajmo jih reševati zadrugam! Zato je naša dolžnost, da podpiramo živinorejske zadruge in da pristopamo v obilnem številu v krog združenih živinorejcev!

Kmetijska šola na Grmu.

Z letošnjim šolskim letom, ki se je pričelo s tekočim mescem, se je šola na Grmu glede svoje uredbe popolnoma prenovila. Kako potrebna je bila ta preuredba šole, se najbolj vidi na številu letošnjih učencev.

Šola šteje letos vsega skupaj 48 učencev, število kakor ga nahajamo danes le po večjih zavodih drugih naprednih dežel. Za sprejem v šolo se je pa zglasilo še več učencev, namreč 57, tako da se je moralo 9 prošenj odkloniti.

Šola obstoji po novi uredbi iz letne in zimske šole. Letna šola, ki ima namen poučevati učence pred vsem v vinogradništvu, kletarstvu in sadjarstvu, šteje 12 učencev, zimska šola pa, ki obsega dva tečaja in v kateri se poučujejo učenci pred vsem v živinoreji, mlekarstvu, travništvu in poljedelstvu, šteje 36 učencev.

Zaradi narastlega števila učencev so se morali prostori v gradu na novo prirediti in opraviti. Priredile so se 3 učne sobe in 4 spalnice. Ker je imela šola le za 32 učencev potrebne oprave, se je moralo za 16 učencev nabaviti nove oprave v vseh šolskih prostorih in v jedilnici.

Z novo uredbo šole je narastlo tudi število učnih moči. Na novo sta nameščena dva strokovna učitelja, eden za živinorejo in mlekarstvo, drugi za poljedelstvo in travništvu, tako da šteje šola z ravnateljem vred pet učnih moči, ki delujejo stalno na zavodu.

S šolo na Grmu je spojen tudi letošnji gospodinjski tečaj v Šmihelu, na katerem sodelujeta dva strokovna učitelja iz Grma. Gospodinjski tečaj šteje 22 deklet in sicer 8 notranjih in 14 iz bližnje okolice. Razen tega se prirejajo med letom razni krajsi kmetijski tečaji na zavodu in sicer je 12 takih tečajev določenih.

Šola se je v zadnjem času tudi sicer popolnila v enem in drugem oziru. Razširili so se njeni nasadi in izvršile nekatere zgradbe. Postavili so se novi svinjaki, napravila kurnica za 200 kokoši, zgradila silnica za cepljenke, priredilo stanovanje za sadjarja in mlekarja, povečala šolska kuhinja, napravila žehntnica, nove drvarnice, razširila vinska klet, razširili vrtni in trtnični nasadi, napravil vrt za sadne špalirje, priredil nov botanični vrt, nabavili kmetijski stroji itd., tako da ustreza vsem zahtevam kmetijskega napredka in šolskega pouka. Tudi gospodarstvo šole je bilo v zadnjih letih aktivno in je prineslo lepe dohodke. V pretečenem letu je imela šola 2907 K čistega dohodka pri svojem gospodarstvu.

Politični pregled.

Delegacije so dne 19. novembra sklenile svoje zasedanje. Vse postavke skupnih ministrstev so bile odobrene. Veliko senzacijo je vzbudil nastop delegata dr. Masařika, ki je očital ministru grofu Aehrenthalu, da se je poslužil potvorjenih listin za veleizdajniške procese. Masařik trdi, da se je prepričal, da je neki Vašić v belgrajskem poslaništvu z vednostjo poslanika grofa Forgach ponarejal listine, s katerimi se je obesila veleizdaja na vrat hrvatsko-srbskim državljanom v kraljevini Hrvatski. Grof Aehrenthal je pa to kar hladno zanikal. A Masařik ne miruje, dokler ne dožene jasno svoje trditve. Že zdaj se vidi, da je diplo-

macija žalostno nalogo igrala, s katero odbija simpatije jugoslovanskih narodov. Pri ministrstvu za zunanje zadeve je izvrstno govoril dr. Šusteršič ter grajal, da trozveza preveč vpliva na notranje razmere avstrijske. Kakor se Avstrija ne vtika v notranje zadeve Nemčije in Italije, tako zahtevamo tudi od svojih zaveznic. — Izboren je bil dr. Šusteršičev govor o bosanskem kreditu, v katerem je grajal skupnega finančnega ministra Buriana in končno predlagal isto resolucijo poslanca Morseya, katero je svoj čas soglasno sprejela avstrijska zbornica ter izrekla nezaupnico Burianu. A zdaj so bili avstrijski delegati nedosledni in razun Slovanov — niso glasovali zanjo. Najbolj čudno je pri tem, da je poročevalec dr. Ploj hvalil barona Buriana ter se postavil v nasprotje s slovanskimi poslanci. Vojni proračun za armado in mornarico je bil sprejet. Novi vojni zakon bo predložen parlamentoma na spomlad. Tudi novi vojaški kazenski red bo kmalo dovršen. Nove ladije so že v delu.

Državni zbor na Dunaju se je včeraj pričel. Vsi klubi so prej imeli posvetovanja, kako stališče zavzamejo nasproti vladi, katera nima stalne večine. Gre se za začasni proračun, za podaljšanje provizoričnega poslovnika in bančnega privilegija ter za italijansko fakulteto. Nemški listi si prizadevajo Čeha odcepiti od Jugoslovancev, kar se najbrž ne posreči. Potreba pa je jasnosti med Zvezo južnih Slavenov in med Slovenskim klubom. V delegacijah se je videlo, da Zvezin načelnik dr. Ploj hodi druga pota nego naši poslanci. Vsaj v narodnih vprašanjih bi morali Jugoslovani jednotno postopati. A liberalna struja je s spletkarjenjem že veliko pokvarila.

Češki deželni zbor je odgoden — ker ni dosegel sporazuma mej Nemci in Čehi.

Hrvaški sabor je bil 22. novb. otvorjen s kraljevskim reškriptom, a takoj zopet odgoden, kakor se v njem čita, ker nima še tiste večine, s katero bi mogla vlada sodelovati. Mej tem naj se pogajajo za novo vladno večino.

Pri občinskih volitvah v Sarajevem so izvoljeni prejšnji odborniki. Župan bo najbrž zopet beg Kulović.

Bosanski sabor je odklonil vse predloge, ki jih je stavila vlada.

Rusija ima novega zunanjega ministra v osebi Sasanova. Njen veleposlanik na Dunaju, knez Urusov je odpoklican, njegov naslednik je Nikolaj pl. Giers.

Italija zahteva 200 milijonov za nove trdnjave na meji. Iredenta gleda v prvi vrsti na avstrijske obmejne province, a ozira se tudi na Malto, Nico in Savojsko. — Govorice o tajni pogodbi med Avstrijo in Italijo zaradi vpliva na Balkanu je najbrž časnarska rasa.

Srbski poslanik na Dunaju in avstrijski v Belgradu bota odpoklicana.

Bolgarska kraljevska dvojica obišče našega cesarja povodom 80letnice.

Črnogorskega kralja Nikico je baje zadela kap ter ga ohromila na desni strani.

Angleški kralj je sklenil obiskati Indijo, Natal, Kanado. To bo prvi obisk kraljev v kolonijah. — Borba radi „veto“ gospodarske zbornice traja dalje; poslanska zbornica bo razpuščena.

Mornariški odsek francoske zbornice je sprejel vladni načrt, da bo francosko brodovje obstojalo iz 28 oklopnih.

V Portugalski je republika zelo pomnožila število uradnikov, da tako vlada poplača svoje pristaše. Izganjajo pa vse jezuite, ki se mislijo naseliti v Braziliji in Indiji.

V Mehiki je vlada preprečila vstajo, namenjeno za 21. novbr. Nemiri so bili le v Zacalecasu, kjer so vojaki ubili do 100 ljudi.

Predsednik Taft se je izrekel zoper aneksijo Paname.

Japonska vlada zahteva od parlamenta radi Koreje še 4 vojne ladije in 7 križaric.

Zabavi in pouku.

Črtice o salezijanski družbi.

Marsikdo, vozeč se po dolejnjski železnici, je opazil, preden je vlak obstal na dolejnjskem kolodvoru v Ljubljani, na desno ob griču veliko novo zgradbo v Rakovniku. Izvedel je, da je to nov zavod salezijanske družbe. Nastopne črtice naj pojasnijo posebno Dolenjcem pomen te družbe.

„Brez dvombe postane vsakdo, ki z naklonjenostjo in z delovanjem podpira podjetja in trud salezijanske družbe, posebno

zaslužen za vero in človeško družbo“, tako je pisal nepozabni Leon XIII. A kaj so ta podjetja? Kdo jim je postavil temelj? Ustanovnik vseh je bil častitljivi božji služabnik don Janez Bosko.

Don Janez Bosko se je rodil dne 16. avg. 1815. v mali vasi Becchi blizu Turina. Njegovi stariši so bili revni. . . . Posebna moč, ki mu jo je vdihnil Bog, ga je že iz mladih nog silila govoriti: „Če bom mogel postati duhovnik, bom posvetil vse svoje življenje dečkom. Zbiral jih bom krog sebe, ljubil jih bom, oni bodo ljubili mene, dajal jim bom dobre nasvete in se bom zanimal edino le za njih večni blagor.“ Ko je bil leta 1841. posvečen v duhovnika, je začel svoje apostolsko delo v Turinu z nedeljskim krščanskim naukom. Po malo tednih so ga že obdajale cele vrste dečkov. Toda izgnan skupno z dečki iz male bolnišnice, potem iz cerkve sv. Martina pri mestnih mlinih in slednjič iz kapele sv. Petra, je bil primoran zbirati dečke na odprtem travniku. Niti tu ga niso pustili v miru. Neko nedeljo pride gospodar odpovedat travnik, češ, da mu dečki teptajo zemljo in tako uničijo vso travo. Kaj storiti? Medtem ko je božji služabnik potrpt in žalosten stal na travniku, se mu približa nepoznana oseba in ga vpraša, ali je resnica, da išče v najem hiše. . . . Don Bosko začuden pritrudi. Takoj se napoti, da si ogleda prostor. Bila je revna, dolga šupa. Don Bosko je sklenil pogodbo, šupo je pretvoril v kapelo, kjer je prihodnjo nedeljo (na velikonoč l. 1846.) s svojimi dečki zapel veselo Alelujo. Malo pozneje je vzel v najem blizu priproste kapelice dve sobi, ki sta služili za nedeljsko in večerno šolo, obenem sta pa bili stanovanje don Boskovo in njegove matere Margarete. To je bilo 3. novembra leta 1846. Odslej je oratorij, katerega je don Bosko imenoval oratorij sv. Franciška saleškega, vedno rasel, rekel bi, na čudovit način.

Število dečkov je silno narastlo. Ker je bilo med njimi mnogo takih, ki niso imeli stanovanja in hrane, jih je vzel don Bosko že maja meseca prihodnjega leta nekaj k sebi. Leta 1850. je začel z oddelkom za dijakke, leta 1852. je blagoslovil cerkev sv. Franciška saleškega, leto pozneje pa je otvoril prve rokodelske šole. Božji blagoslov je bil z don Boskom in očitno se je videl prst božje Previdnosti, zlasti v velikem številu sotrudnikov.

Dandanes sestoji oratorij sv. Franciška iz dvanajst poslopj, med katerimi se razprostira šest prostornih dvorišč. V tem oratoriju živi nad tisoč oseb, od katerih je osemsto dečkov, ki obiskujejo gimnazijske šole ali pa se vadijo v kakem rokodelstvu ali obrti.

(Dalje pride.)

Dopisi.

Iz Novega mesta. — V nedeljo 13. nov. bil sem na Brezjah. Imel sem to in ono opraviti. Vreme je bilo naravnost krasno. Čarobno-lepi so stali pred menoj v solnčni bliščobi sneženi velikani s svojim očetom Triglavom. Razume se, da sem hotel najprvo počastiti na Brezjah čudežno Marijo Pomagaj, ki z nebeško milobo pozdravlja slehernega romarja. Zares, prisrčno se lahko moli pred njeno podobo in z zaupanjem prosí milosti za dušo in telo. — Bil sem tudi pri zadnji službi božji. In glej, kar sem že slišal večkrat, o tem sem se prepričal lahko tokrat sam. Krasno cerkveno petje namreč mi je dalo obilno užitek. Saj pa se je res vse vzorno precizno izvajalo. Ne da se popisati, kaj vse čuti srce v romarski cerkvi, če je tudi petje vzvišeno. Srce kar kipi ljubezni do Marije in solze radosti zaigrajo človeku v očeh. — Šel sem tedaj s popolnim zadovoljstvom iz cerkve. To je bilo dopoldne.

Popoldne pa ne vem, ali je slučaj tako hotel ali kali, da sem naletel v znano Finžgarjevo gostilno na Martinov večer. Stopim v prostorno sobo. In kaj je bilo tukaj? Za-me nekaj nepričakovanega. Zadoneli so nenavadni zvoki godal. Kaj vidim, kaj slišim? Okolu 18 tamburašev in tamburašic je imenitno udarjalo. Z največjo fineso so izvabljali ubrane akorde raznih motivov pod spretnim vodstvom svojega kapelnika in organista g. Bolé-ta. Povprašam, kdo, odkod so ti mojstri na tamburicah, ki so enako mojstri tudi v petju? In pove se mi, da je to odsek domačega izobraževalnega društva: večinoma le preprosti vaški fantje in selska dekleta. Ker pa je bilo na sporedu zraven tamburanja tudi petje in domača zabava, moram tudi gledé petja pripoznati, da sem še slišal malo zborov tako lepo in s takšno duhovitostjo prepevati narodne domače pesmi, kakor ravno ta večer.

Pa kaj mi je še posebno imponiralo, ko sem sedel za mizo in opazoval goste? — Da vkljub obili množici navzočega ljudstva obojega spola nisem slišal ne kletvine, ne razgrajanja in ne ene nespodobne besede. Družega šuma ni bilo, kakor le navdušeno

ploskanje tamburanju in petju. Vršila se je veselica dostojno-veselo in pošteno-zabavno, četudi je bila tukaj nadvečina cvetočih mladenk Gorenjk in brhkkih fantov Gorenjcev. Zato vsa čast vrli, pošteni in izobraženi mladini na Brezjah!

Po informaciji in po vtisih, ki sem jih prejel na tej veselici, sem si pač to-le mislil: Oh, ali bi se ne dalo tudi pri nas na Dolenjskem, recimo v Novem mestu in drugod kaj takega narediti? — Talentov, moči, mislim, da je med našim dolenjskim ljudstvom tudi dovolj; treba je le koga, ki bi jih znal ali hotel vporabiti. V prvi vrsti pa mislim tu na prosto domače ljudstvo in na dečke in deklice iz nižjih stanov, ki nimajo pristopne prilike se izobraževati in občevati v višjih krogih. Saj imajo tudi ti isto pravico in še morda boljše zmožnosti za izobrazbo, godbo in petje. — Poiščite, zbirajte v to poklicani faktorji najprvo male in priproste! Izobražujte jih v omiki, godbi in petju in zagotovim vas najlepšega uspeha svojega truda! — Vresničile se bodo besede gorečega pridigarja v nedeljo pri Mariji Pomagaj: „Zrno do zrna pogača, kamen do kamna palača“ — kajti iz malega raste veliko. — V dosego tacih uspehov je pa treba pred vsem več požrtvovalnosti in manj sebičnosti. — Toraj na resno delo Dolenjč — tako te opominja Gorenje!

Prečina. — Novodobne kmetijske potrebe. — Kmetijska zveza se je pred časom ustanovila za novomeški sodni okraj, posojilnice se snujejo že skoraj splošno po večjih župnijah, zadnji čas smo oživotvorili živinorejsko zadrugo na zelo obširni podlagi, vse to pa z namenom: dvigniti ljudstvo do blagostanja, osobito pomoči revnemu kmetiskemu stanu. Da se to doseže, treba, da ta društva, zavodi, res delujejo, dati jim je treba življenske moči. Pred vsem potrebujejo mnogo udov, v množini je moč. Da jih pridobimo, razlagajmo gospodarjem n. pr. koristi živinorejske zadruge: s to dobimo novo sveže plemo v deželo, koristneje za molžo in pitanje., lepše in pa večje rasti, ki dvigne ceno živine pri kupčiji. Kako bo gospodar vesel, ko bo imel v hlevu lepe pa velike vole, gospodinja bo ponosna na lepo rejeno molznico, ki ima zopet za seboj raščega, krepkega mladiča. Potem bo imel kmet tudi večjo skrb za snago, krmljenje, za bolj vzorni hlev, dobro vrejeno gnojščice, za naprednejše obdelovanje polja in travnikov, za umetna gnojila. Sestankov je treba, shodov, zborovanj, predavanj, poduka, agitacije v najboljšem pomenu.

Nove misli, ideje imajo težavno, počasno pot; nezaupnega, obotavljajočega moža je treba prijazno pod pazduho prijeti pa ga uljudno peljati k predavanju, tako drugega i tretjega; drugič pride pa že sam, tretjič pripelje s seboj že soseda prijatelja. — V Prečni smo imeli nedavno tak domač shod, uspeh se je precej pokazal; precej gospodarjev smo vpisali v živinorejsko zadrugo, deset gospodarjev pa je vložilo prošnjo po županstvu potom zadruge za plemene živali. Pri tem sestanku smo tudi čuli glasove o mlekarni, pozneje tudi o domači posojilnici, o zadnji se posebno množe glasovi, vredna je ta zadeva, gospodarji, da jo vsestransko premotujete. K prihodnjem sestanku pridite v obilnejem številu! — Imamo pa še druge reči na srcu, ki nas pečejo. Ena je lena škodljivka voda Prečna (Temenica). Letos nam celo leto žuga s povodnijo, parkrat se je tudi razlila, drugič med košnjo otave. Vboge kopice, kako so žalostno čepete v vodi, mnogo jih je segnilo, nekaj jih je tudi voda odnesla. To se dogaja od leta do leta, pa prav občutno, po cele vozove sena in otave odplove v Krko in dalje naprej. Vravnavna te vode je za naše kraje izmed prav nujnih zadev, kajti Temenica teče od izvira skoraj povsod med travniki, in kolikor večji prihaja ob svojem dolgem toku, toliko večje povodnji provzročaja; pri nas v Prečni se razlije kar v celo morje. Vravnavati se mora, in to zadevo moramo precej vzeti v roke. Druga reč sta pa dve že znani občinski cesti, ktere se morata na vsak način uvrstiti med deželne ceste II. vrste. Zadnji čas slišimo o tej zadevi ugodno poročilo, treba je zadevo postaviti na pravilna tla, pa pojde.

O umetnih gnojilih še mali dodatek. Letos jih naši gospodarji le malo naročajo. Vzrok je menda pomanjkanje denarja, tega pa ni radi slabe letine; denarja manjka letos povsod, prislolica se vedno potrjuje: če ima kmet denar, ga ima vsaka stvar, in narobe je tudi res. Drugi zopet ne naročé gnojil, ker je letos tako bujno raslo; menijo, da bo še drugo leto. Slutnja pa je res opravičena, da bo prihodnje leto manj ali pa malo krme, če ne gnojimo travnikov, zato ker so se letos obnesli, mnogo je zraslo sena, otave tudi in sedaj še raste paša po njih. Nadomestiti moramo gnojilno moč na travnikih, ako hočemo imeti prihodnje leto dobro košnjo. Kje vzeti denarja? Deželnemu odboru in c. kr. deželni vladi se priporočajmo za izposlovanje denarne podpore revnemu kmetu, kakor je v zadnjem zasedanju sklenil naš

vis. deželni zbor. Istotako toplo priporočajmo prošnje naših gospodarjev, da jim velesl. deželni odbor nakloni plemeno živino za polovično ceno. — V Prečni nameravamo prav kmalu ustanoviti izobraževalno društvo na taki podlagi in smeri, da bo v njem prostor za vsakega odraščenežga župljana, seveda v raznih odsekih: posebej za fante, posebej za gospodarje, tako tudi za dekleta in žene, ali pa skupaj za moške enkrat, drugič zopet za ženske. Tako se bomo sestali večkrat, spoznali svoje potrebe, proučili sredstva, razmotrivali prav posebno gospodarsko in gospodinjisko stran kmetov. Tudi bomo povabili od drugod govornike, poslance, veččake ter nabavili primerne knjige in časopise. Brzo na delo! Ant. Šmidovnik, župnik.

Iz Ambrusa. Delo naše mladeniške organizacije lepo napreduje. V kratkem času svojega obstanka je s svojim pogumnim, neustrašenim in odločnim nastopom dosegla lepe uspehe, na katere se lahko ozremo kot na močan temelj za nadaljno delovanje. Z vedno novim navdušenjem se udeležujemo rednih tedenskih sestankov, pri katerih nas družijo ljubezen do katoliških idej v blagor dragega nam naroda in mile slovenske domovine. Tukaj se bodrimo k delu, vstrajnosti ter se nam nudi vsestranska izobrazba. Ko so se naši zavedni mladeniči odločili za „Orla“ ter priznali katoliška narodna načela, opazili smo z veseljem privlačno silo še med drugimi mladeniči. In danes smemo z mirno vestjo trditi, če bode naša mladina skupno delovala po začrtani poti, vstrajno in pogumno, da prisije našemu narodu lepša bodočnost. Torej zavedni dolenjski mladeniči, združimo se! Je-li znate, kaj Vam je zdaj posebno potrebno? Posredujte, da se ustanové povsod po Dolenjskem, kjer jih še ni, telovadni odseki „Orel“. Vsak zavedni dobromisleči mladenič naj bode član tega prepotrebnežga društva. Ambruški Orel.

Ambrus. Suha Krajina se sicer imenuje naša okolica, a letos se mora imenovati ravno nasprotno. Vsakdanje padavine nam vedno bolj oznanjajo zimo, a mi se pa tudi dobro pripravljamo na njo. Društva se zopet oživljajo, če tudi niso spala, a sedaj je zopet tisti čas, ki nas vabi na drugo delo za blagostanje in izobrazbo ljudstva. Ni dolgo tega, ko smo ustanovili „Živinorejsko zadrugo“ in si naročili več glav lepe goveje živine, ki bo pripravna za rejo v naših krajevnih razmerah. Deželni odbor je ustanovil tudi „deželno postajo za plemenske mrjase“ pri g. Anton Vidmarju, in poslal lepega mrjasa jorkširske pasme, bele barve, ki je ravno dorastel in obeta, da bo jako dober za plemo. Upamo, da tega ne bodo prezrli gospodarji svinj iz okolice, katerim je skrb za lepo pasmo, za katero so ravno naši kraji jako ugodni. Nekateri sosedje so ga že obiskali in kritika je jako ugodna. Vse ga hvali.

Iz dežele. — Denar klerikalcev liberalcem zelo diši. Ti niso zadovoljni, da imajo že sedaj veliko denarja naloženega od naših ljudi, temveč agitirajo še dalje, da bi ti tudi še naprej pomagali polniti prazne njihove blagajne. Tako pošilja „Glavna posojilnica“ v Ljubljani sedaj okrožnico po deželi, seveda jo je razposlala tudi duhovnikom, v kateri ponuja vlagateljem 4 $\frac{3}{4}$ % v tekočem računu. V okrožnici je precej gostobesedna, toda skrbno prikriva odpovedni rok, po katerem mora stranka, če hoče dvigniti svojo vlogo do 5000 K, čakati na izplačilo cele tri mesece. Ker imamo po deželi svoje domače denarne zavode, bo pač vsak, ki ima denar, vložil rajši doma, kjer ve, da se mu v potrebi hitro in brez velikih sitnosti izplača, kakor da bi nosil ali pa pošiljal svoj denar v zavod, kjer bi se moral držati strogih odpovednih rokov. Dobiček domačega zavoda ostane doma, kaj je torej treba znašati dobiček tujim zavodom! Upamo, da bodo ostale te okrožnice brez uspeha, saj če nas ne poznajo ti ljudje ob drugih prilikah, zakaj bi jim morali ravno v denarnih zadevah prihajati na pomoč. Naše načelo bodi: Naš denar našim zavodom!

Žužemberk. — Požar. — Dne 12. novbr. je zadela vas Zafaro velika nesreča. Otroci so se igrali pri Babčevem skednju. Na kupu slame so iz kamenja gradili peč in da bi jo preskusili, so zažgali slamo. Gospodinja je sicer s skednja priskočila, a mesto s čem pokriti je razkopavala gorečo slamo. S tem pa se je plamen povečal, preskočil na streho ter kmalo objel Adamovo hišo, s katero je zgorelo tudi 500 K gotovine. Pod vodstvom župana Vehovca je bila kmalo na licu mesta požarna bramba, ki je z drugimi prihitelimi ljudmi naporno delala, a žal da je prekmalo zmanjkalo vode v kapnicah. Poleg tega je pa vlekel močan veter ter vzgal še več poslopij ter jih pokončal. Zvečer je veter ponehal, sicer bi bila nesreča ogromna. Živino so rešili. Štiri družine — vse brez očeta, ker sta dva še v Ameriki — so brez strehe, brez živeža za se in živino. A zima je pred durmi. Usmiljena srca naj prihite na pomoč.

Ljubljana. — Sprememba na deželnosodnem predsedništvu. — Kakor blisk se je dne 13. novbr. raznesla novica, da je slovenski narod zadobil zopet novo klobuto. — Dosedanji predsednik g. Vojteh Levičnik je upokojen, dasi ni nobenemu Nemcu skrivil ni jednega lasu. Cesar mu je v priznanje njegovih zaslug na pravosodnem polju v naši kronovini podelil plemstvo. Na njegovo mesto je imenovan naslovni dvorni svetnik in sodni nadsvetnik v Gradcu g. Adolf Elsner. Ta gospod pa je nemško-nacionalnega mišljenja, torej pristaš Slovincem skrajno sovražnega mišljenja. To je v istini pljuska v obraz vsemu slovenskemu sodništvu, mej katerim je mnogo bistrih in zaslužnih pravoznancev, ki so vredni zasesti to predsedniško mesto. Pravosodni minister Hohenburger zvesto posluša „nemški Volksrat“ ter zaseda vplivniša mesta na Slovenskem z nemškimi somišljeniki. Tako se zida „nemški most do Adrije.“ In slovenski liberalci n. pr. hofrat Ploj kar klečeplazijo pred tako vlado, katera naj bi čim prej zgignila s pozorišča; pri njej Jugoslovani ne najdejo pravice. Taki čini izživajo skrajno opozicijo vseh jugoslovanskih poslancev proti taki vladi.

Dunaj, 18. listop. 1910. — Med 30. pr. m. in 2. t. m. padel je na Semeringu s Planšpice ter se ubil 28letni dr. Anton Derganc, c. kr. gimn. profesor na Sofiengimn. na Dunaju. — Bil je rojen v Novem mestu. Njegov oče bil je več let profesor na novomeški gimnaziji. Truplo je bilo pripejano na Dunaj. Velika udeležba pri pogrebu od strani dveh gimnazij, turističnih društev in drugih ljudi, posebno pa nagrobni govor gimn. ravnatelja, kateri je navzočim globoko v srce segel . . . vse je kazalo, kako je bil umrl pri svojih tovariših priljubljen in čislán. N. v. m. p.! V žalosti potrta njegova mati Eleonora D., rojena pl. Kleinmayer, izgubila je lansko leto moža, predlanskim pa sina Emiliana. Naj ji bode v tolažbo, da vsi, kateri so ponesrečenca bližej poznali, ga ohranijo v blagem spominu. Kandijanec.

Domače novice.

Osebnosti. Č. g. knezoškofijski tajnik K. Čerin je dobil župnijo Bohinjska Bela. Č. g. Bertold Bartel, kapelan v Sostrem pa župnijo Želimlje. Svoj čas sta bila oba kapelana v Kostanjevici.

Poroke. Dne 15. novembra se je c. k. sodnik v Postojni g. Peter Keršič poročil z gđ. Josipino Majzelj iz znane rodbine v Beli Cerkvi. — Poročil se je g. Fr. Skaberne c. kr. ministriljni podtajnik v naučnem ministrstvu, z gđ. Natalijo pl. Stebski-Doliwa. — Dne 19. t. m. se je poročil v Kranju strokovni učitelj na kranjski kmetijski šoli na Grmu g. polj. inženir Albert Vedernjak z gospico Anico Kump iz Kranja. — G. Franc Zidar c. kr. gimn. učitelj se je poročil z gđ. Nežiko Zobec v proštijiški kapeli dne 19. novb.

Smrtna kosa. — Gospa Marija Vavpotič, soproga c. k. davčnega upravitelja, je od kapi zadeta umrla ter bila 22. novb. ob obilni udeležbi pogrebcev pokopana. Naj ji sveti večna luč!

Kdor ima na prodaj nevezan „Valvasor I. Band,“ naj naznani upravništvu Dol. Novic.

Velik protestni shod je bil 20. novembra popoldne v Ljubljani proti govoru rimskega župana Nathana, kateri je nesramno žalil sv. Očeta Pija X. in se norčeval iz B. M. D. Bilo je okrog 4000 ljudi na shodu, ki so soglasno sprejeli adresu na sv. Očeta, polno udanosti in zvestobe. Ljubljanski knezoškof jo odpošlje v Rim. — Tudi „Dol. Novice“ se pridružujejo tej manifestaciji.

Pred tukajšnje poroto je stal fant Savo Mirič, hlapec pri Štefanu Kožar iz Črnomlja. Obtožen je bil uboja gospodinje Ane Kožar, katero so o Veliki Maši našli mrtvo ob cestnem jarku pri Blatniku. Izgovarjal se je Mirič, da so se mu konji splašili, katere je pozneje dobil v nekem jarku — a brez gospodinje. Porotniki so zanikali krivdo z 11 zoper 1 glas.

Ljudska knjižnica v Šmihelu pri Rudolfovem priredi v nedeljo 4. decembra ob 3. uri pop. v dvorani društveno veselico. Na sporedu je domala že na vseh ljudskih odrih preizkušena in priznana dr. Krekova igra „Tri sestre“. Izrečno dobrodošli tudi meščani! Vstopnina: Sedeži I. do III. vrste 80 vin., drugi 60 vin., stojišča 30 vin. K obilni udeležbi vabi odbor.

Kmečka Zveza za novomeški sodni okraj priredi 5. decembra v Vindišarjevi dvorani shod, na katerem bodo poročali vsi trije poslanci tega okraja.

Belokranjska železnica — se je zopet omenjala po časnikih. Železniški minister Wrba je vsled vprašanja dr. Šusteršičevega zagotovil, da se v kratkem razpiše politični obhod. — Ogrski ministerski predsednik grof Khuen pa je naznanil v delegaciji, da se je opustil načrt po Una-dolini na Knin in da ostane pri prvem načrtu Ogulin čez Liko v Knin. Ni spaka, da bi se prihodnje leto ne začela gradnja, ker ministra vendar morata vedeti, pri čem sta! Ali hočejo morda ministri s samimi obljubami ljudi zadovoljiti?

Gospodarske drobtine.

— **Mlekarna na Grmu.** Zadnje nedeljo 20. t. m. je bil v Smoleni vasi shod interesentov zaradi ustanovitve mlekarne postaje na Grmu. Zbrali so se gospodarji in nekatere gospodinje iz Smolene vasi, Cikave in Slatnika, da se posvetujejo in dogovorijo zaradi oddaje mleka v mlekarno. Zborovanje je vodil ravnatelj Rohrman, ki je pojasnil prednosti skupne oddaje kakor tudi način oddaje, približni gmotni uspeh in način obračuna. Gospodarji so bili po vsestranskem pretehtanju pripravljeni, da prično z oddajo mleka, kakor hitro se zvrše priprave za oddajo mleka na Grmu. En pogoj za mlekarno bi bil tedaj dosežen! Sedaj pa treba odjemalcev za mleko in surovo maslo. Iz mlekarne na Grmu se ima oddajati mleko in surovo maslo po običajnih cenah. Ker je mleko v Novem mestu danes najcenejše in najboljše živilo in ker bi se ga lahko v mestu dosti več porabilo in prodalo, ako bi se naročniki redno zalagali z dobrim mlekem, zato se obračamo sedaj na vse tiste odjemalce v mestu, ki bi hoteli kaj več mleka in redno dobavljati, da se priglasijo s svojimi naročili pri ravnateljstvu šole na Grmu. Kakor za mleko tako prosimo tudi naročil za surovo maslo, katerega v mestu tudi zmanjkuje. Šola na Grmu dobi pogosto vprašanja, če bi mogla kaj mleka in masla oddajati. Sedaj se odpira prilika, da se vstreže vsem, ki bi hoteli biti redno in dobro založeni z mlekem in presnim maslom. Iz mlekarne se bo dostavljalo mleko in maslo po običajnih cenah vsakemu naročniku v hišo.

— **Oddaja umetnih gnojil.** Umetna gnojila so došla za kmetijsko podružnico v Novem mestu in so se oddajala zadnji pondeljek 21. t. m. na novomeškem kolodvoru. Prejeli smo dosedaj 3 vagona. Ker so došla v zadnjem času nova naročila, se je naročilo še 2 vagona umetnih gnojil.

— **Živinorejska zadruga za novomeško okolico** bo razdelila v svojem okolišu 7 bikov in 3 plemenske krave po nižani ceni. Pri zadnji seji načelstva 21. t. m. so se določili gospodarji, katerim se prepuste zadrugiški biki v rejo. Za bika in krave se je oglasilo skupaj 20 prosilcev. Na prosilce, katerim se ni moglo sedaj ugoditi, se bo oziralo pri spomladni oddaji plemenih živali.

— **Izid volitev pri občnem zboru c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani** je bil sledeči. Volilo se je pri treh volivnih komisijah do 11. ure dopoldne. Vsehi veljavno oddanih glasov je bilo 795. Izvoljeni so bili: Za eno leto: Rohrman Viljem, ravnatelj na Grmu, 795 glasov. — Za dve leti: Apfaltrern baron Apfaltrern Oton, veleposestnik v Križu pri Kamniku, 585 glasov; Dimnik Mihael, deželni poslanec v Jaršah ob Savi, 582 glasov; Jan Jakob, župan v Gorjah, 584 glasov; Kalan Andrej, prelat v Ljubljani, 778 glasov. — Za tri leta: Hladnik Janez, deželni poslanec in župnik v Trebelnem, 577; Kosler Josip ml., posestnik v Ljubljani, 582 glasov; dr. Lampe Evgen, deželni odbornik v Ljubljani, 577 glasov; Piber Janez, dež. poslanec in župnik v Boh. Bistrici, 584 glasov.

— **Volitve na občnem zboru c. kr. kmetijske družbe** se imajo zanaprej izpremeniti v tem smislu, da ne pridejo posamezni člani do veljave ampak podružnice, ki imajo voliti po delegatih. Vsaka podružnica bo volila po razmerju števila svojih članov zastopnike ali delegate in ti bodo volili pri občnem zboru. S tem se hoče doseči, da pridejo tudi tiste podružnice pri volitvah do veljave, katerih člani se dosedaj niso mogli udeleževati občnih zborov zaradi velike oddaljenosti in obilnih stroškov, ki jih prizadeva potovanje v Ljubljano. Belokrajina ni bila n. pr. nikoli zadostno zastopana pri občnem zboru kmetijske družbe, dočim so imeli Ljubljancanje prvo besedo. In tako je bilo tudi z drugimi podružnicami, ki so daleč proč od Ljubljane. Ta predlog je storila novomeška podružnica. Utemeljeval ga je strokovni učitelj Zdolšek. Želeti je, da bi se s to premembo pričelo tudi bolj živahno delo pri posameznih podružnicah.

— **Kmetijski tečaj po Dolenjskem.** Deželni odbor priredi tudi letošnje zimo več kmetijskih tečajev po naši deželi, ki bodo trajali po dva dni. Taki tečaji se prirede na Dolenjskem

in sicer: 18. in 19. decembra v Dobrepoljah in v Višnji gori, 6. do 8. januarja v Vinici in Adlešičih, 15. in 16. januarja v Čatežu pri Vel. Dolini, 22. in 23. januarja v Žužemberku in Vavtvasi in 29. in 30. januarja v Škocijanu pri Mokronogu. Vabimo že sedaj naše dolenjske gospodarje in gospodinje, da se teh tečajev mnogoštevilno udeležujejo. Natančnejši spored prinesemo prihodnjič.

— **Sadjarska enketa v Ljubljani.** Pri deželnem odboru v Ljubljani se zbera v četrtek 1. decembra tl. domači strokovnjaki k enketi, pri kateri se bodo razpravljala sledeča vprašanja: 1.) Katera sadna plemena (Obstgattungen) naj se pridelujejo v veliki meri v posameznih delih naše dežele? 2.) Kaj je ukreniti, da se določijo najprikladnejše vrste (Obstsorten) in katere vrste je že sedaj priporočati za pomnoževanje po drevesnicah? 3.) Kako je povzdigniti trgovino s svežim sadjem? 4.) Kako je pospeševati domačo uporabo sadja? 5.) Kako bi kazalo vpeljati sadno industrijo? 6.) Snovanje sadjarskih zadrug za povzdigo kranjskega sadjarstva.

Raznoterosti.

* **O vlogah na deželni odbor in druga oblastva.** Deželnemu odboru prihajajo večkrat razne prošnje zadrug, društev in posamnikov, ne da bi bil v prošnji naveden namen, v kateri se naproša podpore. Marsikdo tudi prosi v isti vlogi podpore v razne svrhe. V tem oziru opozarjamo svoje čitatelje, da je v vsaki vlogi na oblastva natančno označiti namen, iz katerega se je vložila prošnja, da je za vsako stvar prositi v posebni vlogi in vsako prošnjo podpreti s potrebnimi dokazili in priložiti eventuelne načrte, proračune itd. Drugače se prositelju lahko zgodi, da se mu prošnja odbije navzlic resnični potrebi, ker jo ni zadostno utemeljil, ali pa povzroči oblastvu s svojo nerodno sestavljeno vlogo obilo nepotrebnega dela.

* **Grof Lev Tolstoj,** slavni ruski pisatelj, je umrl dne 20. novembra na železnični postaji Astorovo. Zapustil je bil namreč svoje navadno bivališče, da bi se podal v neki samostan, kjer je hotel ločen od sveta, skleniti svoje življenje. Med potjo se je prehladil in dobil pljučnico, ki je povzročila njegovo smrt. Dosegel je visoko starost nad 80 let. Njegovo truplo prepelejo v Jasna Poljana, kjer je bival v svojem gradu in spisal svoja najimenitnejša dela. Bil je veleum. Poleg mnogo resničnega in koristnega je začrtal v svojih delih tudi dokaj zmotnega, radi česar ga je pravoslavna cerkev izobčila. Želel je najti resnico, a njegov modroslovni sistem ga ni pripeljal do nje.

Listnica uredništva:

Gg. dopisnikom: Za to številko prepozno, prihodnjič.

Loterijske številke.

GRADEC,	12. novembra	32	21	3	81	23
TRST,	19. novembra	11	30	68	44	26

Izjava.

247

Od nekterih rojakov iz stare, ljubljene mi domovine sem dobil poprašanja, koliko je resnice na pisarenju newyorškega hrvaškega „Narodnega lista“, (last bankerotnega in radi tatvine v kriminalni preiskavi nahajajočega se Frank Zotti-ja, kateri je Hrvatom in Slovencem odnesel 750.000 dolarjev ali približno 4.000.000 kron), da bi bil jaz bankerot ali pobegnil?

Vse je najpodlejša laž in obrekovanje! Človek jako dvomljivega značaja bi se rad maščeval nad menoj, ker sem pred njegovim bankerotom marsikakemu Hrvatcu pripomogel do njegovih novcev, a končno pripomogel, da so velikemu sleparju zaprli njegove sleparske banke.

Več besedi nimam za take nizkotne značaje.

Hvala Bogu! dolžan nisem nikomur nič, zato nima nihče pri meni tirjati vinarja, in o bankerotu ni govora, o pobegu pa še manj, ker me vedno noge bolé vsled revme in tudi časa nimam za beg, ker mi kupčija dobro gre kljub lopovskemu obrekovanju.

New York, dne 6. novembra 1910.

Frank Sakser.

Dve lepo opremljeni sobi

vsaka s separiranim vhodom se takoj oddate. —

Kje, pove upravništvo Dol. Novic. 286-0-2

Zahvala.

253

Ob smrti naše ljubljene in nepozabne soproge itd. gospe

Marije Vavpotič roj. Šarc

izrekamo tem potom svojo najprisrčnejšo zahvalo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za vse mnogoštevilne izraze sožalja in sočutja. Zlasti se zahvaljujemo prečastiti tukajšnji duhovščini, sl. tukajšnjim uradnikom, vsem darovalcem prekrasnih vencev in sploh vsem, kateri so pripomogli, da smo predrago rajnko na tako lep način izročili materi zemlji.

Najprisrčnejša hvala vsem!

Rudolfovo, 24. novembra 1910.

Žalujoči rodbini: Vavpotič-Šarc.

Prav primerna darila za

Miklavža in Božič

se dobijo pri J. Krajec nasl. in Urban Horvat v Novem mestu.

Suarilo!

Schicht-ovo milo je pravo

samo z imenom

Schicht

in z znamko „J e l e n“.

Dražbeni oklic

E 591, 645/10
6 5

Pri spodaj označenem sodišču vršile se bodo v sobi št. 6 naslednje dražbe zemljiš: I.) dne 1. decembra 1910 vlož. štev. 558 in 614 kat. obč. Žalovice v skupni vrednosti 2000 K. Najmanjši ponudek znaša 1334 K.

II. Dne 6. decembra 1910 vlož. štev. 63, 64 in 65 kat. obč. Kandija, sestojече iz hiš. št. 17, ad 17 in 38 v Kandiji, z ledenico, svinjakom, hlevom, šupo in drvarnico ter 2 gozdnih parcel v Padežu in Lakovnici.

Nepremičninam, ki so skupno prodati, je določena vrednost na 26.538 K.

Najmanjši ponudek znaša 17.692 K.

Odobrene dražbene pogoje in listine, ki se tičejo nepremičnin, sme se pregledati pri tem sodišču v sobi št. 5.

C. kr. okrajno sodišče v Rudolfovem, odd. II.,

dne 22. novembra 1910.

250

Lepo stanovanje

se da v najem s 1. decembrom. — Deset minut od Novega mesta proti Šmihelu pri rasenski cesti. — Več se izve v prodajalni g. Germa v Novem mestu.

241

Stavbeni prostori

na lepem kraju se v poljubni meri in po ugodnih cenah prodajo. Kje, pove upravništvo Dol. Novic. 234-0-4

Parna opekarna v Zalogu (Breitenau)

ima vedno v zalogi (14-0-18,

najboljši in najceneji opeko vsake vrste.

Naročila in vprašanja sprejema oskrbnništvo graščine Zalog (Breitenau) pri Rudolfovem.

Kmetija prostovoljno na prodaj,

obstoječa z zidane, z opeko krite hiše, z vsem gospodarskim poslopjem, v dobrem stanu, na lepi priliki in na prijaznem kraju, popolnoma na ravnem. Zemlje je čez 14 mernikov posetve in čez 3 joha gozda. Kmetija je ob Krki, na Selih pri Hruševcu. — Pojasnila daje

Franc Vintar, župan v Hruševcu. 239-2-2

Tvrdba SINGER

se je preselila s svojimi šivalnimi stroji v hišo g. Bergmann-a 235-3-3 pri gornji lekarni (v Novem mestu).

Najrazličnejše mične novosti!

Primerna darila 252-3-1

za Miklavža in Božič

priporočata

Brata Kobe (M. Seidl nasl. v Novem mestu).

Ivan Svetec brivec in vlasuljar, Rudolfovo, Glavni trg. (42-10-10)

Izvršuje vsa lasna dela, kite po vzorcih, priporoča svojo zalogo kit, podlag itd.; pri naročilu kit zadostuje vzorec in cena. — Kratka preveza od 9 do 12 K; poldolga 7 do 8 K; dolga 3-60 do 5 K, sive in svetle; rumena 20% dražje. Pošiljatev diskretna po povzetju.

Priporočam še specialitete: Original Bayrum, Amerikanski Haarpetrol proti izpadanju las in prhut. Priznalna pisma na razpolago. Colonjska voda za masiranje lica proti grbančenju kože in proti lišajem 1 stekl. 50 vin. Nusiol barvilo za lase in brade, zdravniško preiskan. Mila in dišave po nizki ceni uz to priporočam svoj brivski higienični salon v nadaljnjem naklonjenost.

Kupujem mešane in rezane lase.

Prostovoljna javna dražba

raznega pohištva in drobnarije se vrši dne 29. t. m. na Miklavžev semenj ob 10. uri dop. na Claricijevem vrtu v Kandiji zraven posojilnice.

Takoj so na prodaj: Dobro ohranjena sobna garnitura, postelja z mizico, hrastovi legnarji, trije sodi, štiri filodendroni in razne druge rastline.

V Kandiji, dne 24. novembra 1910.

251

Dr. Peter Defranceschi.

Odda se stanovanje

2 velike sobe in kuhinja. In proda se iz proste roke

hiša v Mestu št. 103.

Zve se pri Franc Murnu, svečarju v Kandiji. 249-2-1

Upravništvo „Dol. Novic“ pove, kdo bi kupil staro stružnico „Drechselbank“.

Proda se iz proste roke 244-3-2

srednje posestvo

katero obstoji iz treh njiv za 15 mernikov posetve, štirih delov hoste in enega dela opustošenega vinograda in košenice. Vse se nahaja v bližini doma. Poslopje je vse popolnoma v dobrem stanu, oddaljeno dvajset minut od farne cerkve. Kupna cena se izve pri Franc Zupančič-u pri kolodvoru v Mirni peči.

Vino in žganje

v večjih in manjših množinah ima na prodaj graščina Struga, pošta Št. Peter. 200-6-5

Vajenca takoj sprejme

manufakturna trgovina

230-3-3

Jos. Ogoreutz v Novem mestu.

Znano Penca-tovo posestvo na Težki vodi

pri Rudolfovem, obstoječe iz hiše, v kateri je slavnoznana stara gostilna, žganjarija in trafika, in vsega gospodarskega poslopja, poslopja za usnjarijo poleg vode, njiv, travnikov in gozdov, je iz proste roke na prodaj. — Več se izve pri

242-3-2

Franc Vidmarju na Gumberku št. 7, fara Brusnice.